

Ekonomski oporavak ili statistički efekat?

Rast BDP-a u prvom kvartalu 2013. godine na prvi pogled upućuje na novi ciklus rasta domaće ekonomije. Međutim, na djelu imamo statistički efekat niske baze, jer je u istom periodu prošle godine zabilježen pad BDP-a od 1,7%. Prema tome, rast BDP-a u prvom kvartalu ove godine od 0,9% predstavlja samo anuliranje jednog dijela pada iz prošle godine

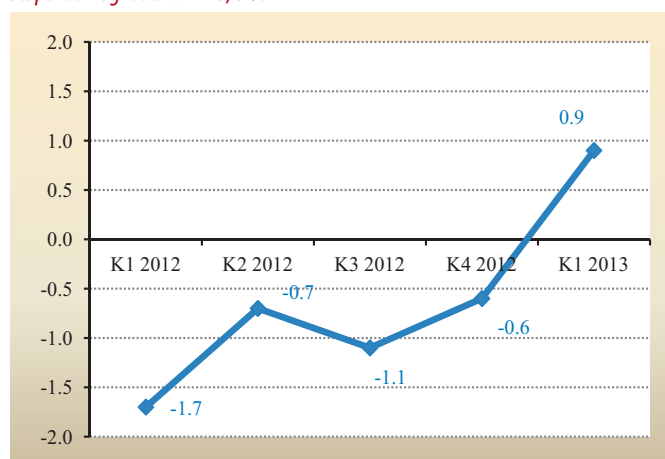
Nakon četiri uzastopna kvartala ekonomskog pada tokom 2012. godine, početak 2013. godine donio je oporavak i (barem formalni) izlazak RS iz recesije. Prevažno predvođen pozitivnim pomacima prerađivačke industrije (+10,2%), u prvom kvartalu ove godine BDP je porastao za 0,9%. Međutim, sva ostala ključna ekonomska područja i dalje se nalaze u zoni ekonomske kontrakcije i to: poljoprivreda -2,0%, vađenje ruda i kamena -2,6%, elektroenergetski sektor -0,3%, građevinarstvo -5,6% i trgovina -1,7%.

Rast BDP-a u prvom kvartalu

2013. godine na prvi pogled upućuje na novi ciklus rasta domaće ekonomije. Međutim, na djelu imamo statistički efekat niske baze, jer je u istom periodu prošle godine zabilježen pad BDP-a od 1,7%. Prema tome, rast BDP-a u prvom kvartalu ove godine od 0,9% predstavlja samo anuliranje jednog dijela pada iz prošle godine. Najbolja ilustracija gdje se trenutno nalazimo jeste podatak da je realna vrijednost BDP-a iz prvog kvartala 2013. godine za 1% niža od vrijednosti BDP-a iz prvog kvartala 2008. godine.

Kriza u evrozoni, koja će, barem pre-

Stope realnog rasta BDP RS, u %

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

Bazni efekat

U periodu I - III 2012. godine prerađivačka industrija ostvarila je pad od visokih 9,3% pa taj period predstavlja veoma nisku bazu za poređenje. Prema tome, najveći dio rasta industrije u prvom kvartalu ove godine možemo pripisati efektu niske baze.

Bazni efekat ispoljen je i tokom prvog kvartala 2010. godine, kada je rastu prerađivačke industrije od 12,5% prethodio pad od 6,2% u istom periodu 2009. godine

ma procjenama Evropske centralne banke, i 2013. godinu završiti u minusu od 0,6%, ali i još jedna recesivska godina koja očekuje zemlje u okruženju, sa izuzetkom Srbije koja je u prvom kvartalu zabilježila rast od 2,1%, odnosno u drugom od 0,7%, čini malo vjerovatnim optimizam da

će RS u narednim kvartalima ostvariti snažniji rast. U takvim okolnostima, usljed pada izvozne potražnje za domaćim proizvodima, gotovo je izvjesno da će izostati značajniji doprinos izvoza, a posredno i izvozno orijentisanih industrijskih sektora, ukupnom ekonomskom rastu.

Prema procjenama MMF-a za 2013. godinu, hrvatska ekonomija će zabilježiti pad od 0,2%, slovenačka od 2,0%, italijanska od 1,8%. U istom periodu, BDP Srbije trebalo bi da raste po stopi od 2,0%

Nakon pada i industrija u plusu

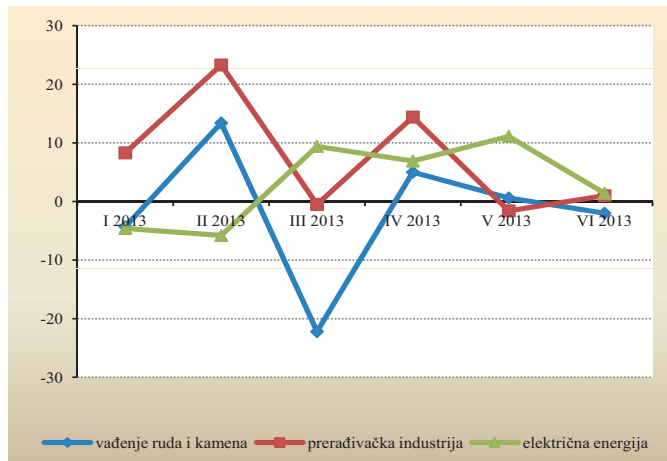
Zahvaljujući značajnijem rastu u drugom kvartalu, industrija RS izašla je iz negativne zone u 2013. godini. Naime, nakon pada od 0,2% u prvom kvartalu ove godine, industrijska proizvodnja završila je prvo polugodište u plusu od 3,0%. U istom periodu, prerađivačka industrija rasla je po stopi od 6,8%, odnosno elektroenergetski sektor od 2,8%, dok je područje vađenja ruda i kamena zabilježilo pad od 2,7%.

Proizvodnja u BiH

Na nivou BiH fizički obim industrijske proizvodnje povećan je za 7,0% u prvih šest mjeseci ove godine. Prerađivačka industrija je rasla po stopi od 10,4%, elektroenergetski sektor od 9,9%, dok je područje vađenja ruda i kamena zabilježilo pad od 8,2%

Kao i u slučaju ukupnog ekonomskog rasta, i pozitivni industrijski rezultati prevažno su povezani sa niskom referentnom bazom iz prošle godine. Tako je snažnom rastu tekstilne industrije od 25,9% u prvih šest mjeseci 2013. godine prethodio pad od gotovo 50% u istom periodu 2012. godine. Nakon prošlogodišnje stagnacije, drvna industrija ostvarila je rast od 15,6%, dok je gotovo identični statistički efekat evidentan

Rast industrijskih oblasti RS, u %

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

"Motor" posustaje?

Nekadašnji "motor" industrijskog rasta RS - naftni sektor - nakon pada od 14,3% u 2012. godini, nastavio je sa lošim rezultatima u 2013. godini (-11,0%)

u slučaju proizvodnje hrane (+16,7%) i pića (+13,6%).

Godina 2013. donijela je dalje intenziviranje negativnih ekonomskih kretanja u međunarodnom okruženju (EU, zemlje regiona), što u svakom slučaju

ne pogoduje domaćoj poslovnoj aktivnosti. Tek bi ponovni početak rasta evropske ekonomije, koji se očekuje u idućoj godini, trebalo da doprinese oporavku cijelog regiona, uključujući i našu zemlju.

Prekid trogodišnjeg pada investicija

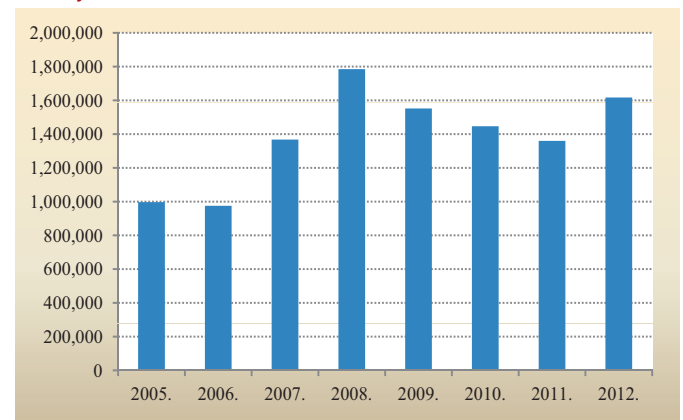
Trogodišnji period upornog pada investicija u RS prekinut je u 2012. godini. Naime, u prošloj godini investicije u stalna sredstva porasle su po međugodišnjoj stopi od 18,9%. Smanjenje ulaganja u građevinske objekte od 7,5% kompenzovano je rastom investicija u mašine i opremu od 15,7% te ostalih ulaganja od gotovo 380%.

U strukturi ukupnih investicija do-

minira javni sektor sa 19,4%, a slijede ga vadenje ruda i kamena sa 16,5% te elektroenergetski sektor sa 15,1%. Sektorska struktura ostvarenih ulaganja neposredno odražava nekonkurentnost domaće privredne strukture, kao i izuzetno veliki relativni značaj javnog sektora i njegovu dominaciju u ukupnim društvenim i ekonomskim kretanjima.

U prvih šest mjeseci 2013. godine,

Investicije u stalna sredstva, u 000 KM

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

prema revidiranim podacima Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, direktna strana ulaganja u BiH iznosila su 117,65 miliona KM od čega se na elektroenergetki sektor

odnosilo gotovo 77 miliona KM. Međutim, u poređenju sa istim periodom prošle godine, ukupna strana ulaganja u ekonomiju BiH smanjena su za preko 60%.

Strana ulaganja u energetski sektor RS

U prvom polugodištu 2013. godine, ETF Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o. uložili su 67,4 miliona KM te "Comsar energy RS" 9,5 miliona KM

Nastavak depresije građevinskog sektora

Već petu godinu zaredom građevinski sektor RS bilježi negativne rezultate. U prvih šest mjeseci ove godine vrijednost izvršenih građevinskih radova smanjena je za dodatnih 3,4%, dok je broj angažovanih radnika bio manji za 5,7%. Višegodišnja serija loših rezultata dovela je do kontinuiranog slabljenja relativnog

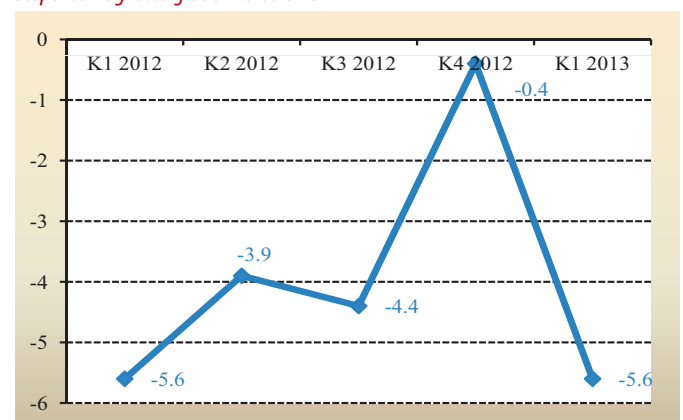
značaja ovog ekonomskog sektora čiji se udio u BDP-u sa 6,1% u 2008. godini smanjio na 4,3% u 2012. godini.

Nivo građevinske aktivnosti dobro oslikava kretanja investicione i lične potrošnje sektora privrede i stanovništva. Međutim, iskustvo nas uči da umjereni oporavak ukupne privredne aktivnosti, do kojeg je došlo tokom

Građevinarstvo u padu

Rast BDP-a tokom 2010. i 2011. godine od po 0,8% nije donio i oporavak građevinskog sektora RS. Upravo suprotno, zabilježen je pad od 8,8%, odnosno 5,4% respektivno

Stope realnog rasta građevinarstva RS

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

prvog kvartala, sam po sebi ne znači i preokret kretanja u sektoru građevinarstva. U stvari, prekid višegodišnje

depresije ovog sektora zahtijeva snažniji ekonomski rast sa signalima njegove dugoročnije održivosti.

Poboljšan odnos uvoza i izvoza

Nakon prošlogodišnje kontrakcije od 7,3%, izvoz iz RS porastao je za 5,1% u prvih šest mjeseci ove godine. Sa druge strane, pod uticajem smanjenja domaće potrošnje, uvoz je opao za 1,9% na međugodišnjem nivou. Polugodišnji spoljnotrgovinski rezultati poboljšali su stopu pokrivenosti uvoza izvozom, koja je sa 52,9% u 2012. godini, povećana na 59,0%.

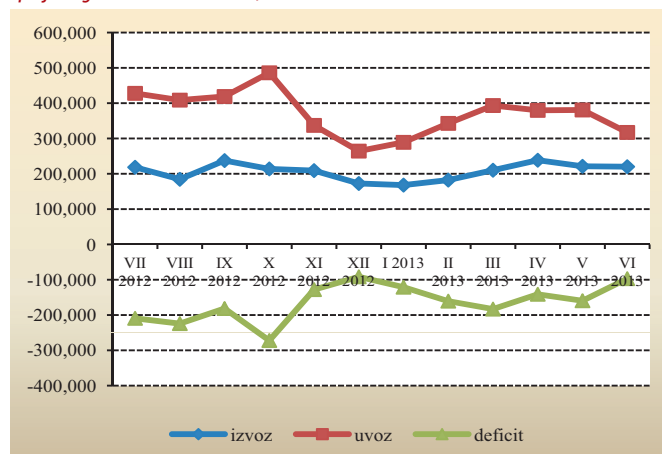
Usporavanje privredne aktivnosti i pad potražnje u zemljama najznačajnijim trgovinskim partnerima rezultovalo je smanjenjem izvoza sirovina od 7,3%. I pored toga, u robnoj raz-

mjeni ovim ciklično izuzetno osjetljivim proizvodima RS je, od početka godine, ostvarila suficit od preko 150 miliona KM.

Pad proizvodnje i potrošnje nafte i naftnih derivata odrazio se i na uvoz mineralnih goriva i maziva, u prvom redu za potrebe prerađivačkih kapaciteta u RS. U takvim okolnostima, uvoz ove kategorije proizvoda na koji otpada oko 1/3 ukupnog uvoza, smanjen je za preko 11%.

U narednom periodu spoljnotrgovinske rezultate diktiraće, sa jedne strane dinamika oporavka domaćeg

Spoljnotrgovinska aktivnost RS, u 000 KM

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

Oboren promet goriva

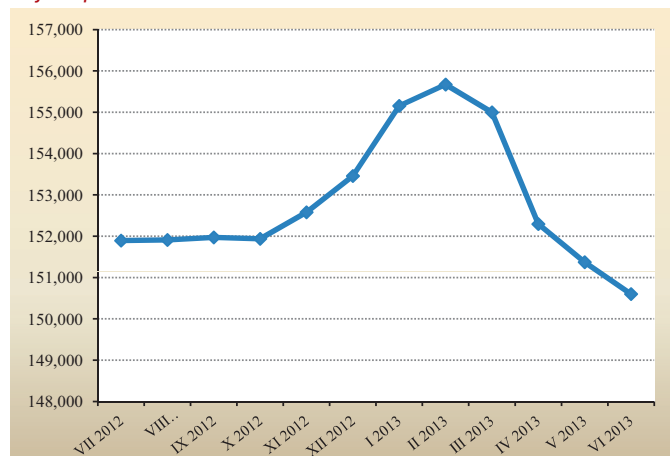
U prvom kvartalu 2013. godine vrijednost prometa goriva u maloprodaji RS smanjena je za 25,4% u odnosu na posljednji kvartal prošle godine

tržišta, odnosno, sa druge strane, privredni oporavak zemalja okruženja, uključujući i EU, kao najznačajnijeg trgovinskog partnera RS i BiH. Osim toga, izmjena režima robne razmjene sa Hrvatskom, do koje je došlo nakon što je ova zemlja postala punopravna

članica EU, predstavlja šansu za domaću ekonomiju, u smislu povećanja njene unutrašnje konkurentnosti, ali i za privlačenje novih investicija, uključujući hrvatske, zahvaljujući prednosti koju BiH i dalje uživa kao članica CEFTA.

Hronični problem ostao - dostignuta rekordna stopa nezaposlenosti!

Broj nezaposlenih lica u RS

Izvor: Zavod za zapošljavanje RS

Od početka godine broj nezaposlenih lica u RS smanjen je za

gotovo 2%. Zahvaljujući ovom pozitivnom trendu koji je pod uticajem

Broj zaposlenih u padu

U martu 2013. godine u RS bilo je zaposleno 236.975 lica, što je za 0,8% manje u poređenju sa njihovim brojem iz septembra prošle godine (238.836)

otvaranja privremenih i sezonskih poslova, nešto izraženiji tokom proljetnih i ljetnih mjeseci, broj nezaposlenih na evidenciji Zavoda za zapošljavanje RS smanjen je na 150.601 lice (u poređenju sa gotovo 156.000 sa početka prošle godine).

Međutim, efekti pada broja registrovanih nezaposlenih nisu bili dovoljni za poboljšanje ionako depresivne

slike na domaćem tržištu rada. Naprotiv, u uslovima kontinuiranog smanjenja broja zaposlenih lica, anketna stopa nezaposlenosti u RS dostigla je novi rekord od 27,0%, što samo potvrđuje kako su prvobitna očekivanja Vlade RS, prema kojim je ova stopa trebalo da bude smanjena sa 25,6% u 2012. godini na 25,5% u 2013. godini, bila preoptimistična.

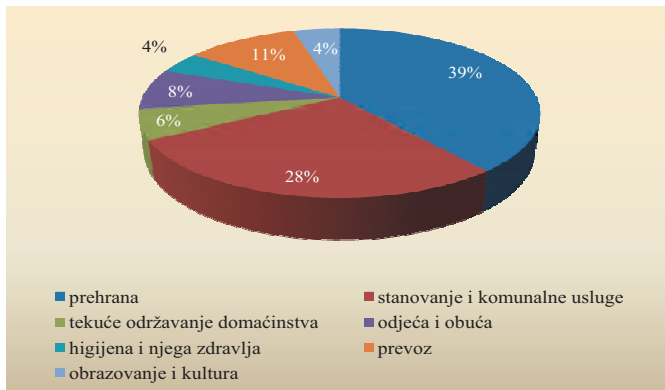
Primanja manja od troškova života

Prosječna junska neto plata u RS iznosila je 816 KM i realno je manja za 1,1% u odnosu na isti period prošle godine. U devet od ukupno 19 područja djelatnosti, prosječne zarade nisu bile dovoljne niti za pokriće troškova prehrane, koji su, prema sindikalnoj potrošačkoj korpi

Državna uprava

U organima državne uprave RS u 2012. godini bio je 34.421 zaposleni za čija su lična primanja utrošena sredstva u ukupnom iznosu od 722,6 miliona KM

Struktura sindikalne potrošačke korpe u junu 2013. godine

Izvor: Savez samostalnih sindikata RS

iznosili 705 KM. U istom periodu prosjek "najplaćenijeg" finansijskog sektora (1.320 KM) pokrivaio je tek nešto više od 70% osnovnih životnih potreba prosječne četvoročlane porodice u RS (1.809 KM).

Pad kupovne moći i životnog standarda stanovništva, uz izuzetno visoku stopu nezaposlenosti, predstavlja jedan od najvećih problema domaće ekonomije. Dodatno zapošljavanje u javnom sektoru svakako neće riješiti ovaj problem. Iako se u Pismu namjere sa MMF-

om iz septembra 2012. godine RS, između ostalog, obavezala da će... "u srednjoročnom periodu smanjiti izdavanja za bruto plate i naknade kao udjela u BDP-u...", Vlada RS je donijela odluku da se u drugoj polovini 2013. godine, nakon smanjenja od 10% od početka godine, svim budžetskim korisnicima povećaju plate za 5%. Međutim, u ovom momentu čini se malo vjerovatnim da će ovogodišnji ekonomski rast biti dovoljan za apsorbovanje po ovom osnovu povećane javne potrošnje.

I dalje rast penzionerske populacije

Na kraju prvog polugodišta 2013. godine gotovo 1/5 ukupnog stanovništva u RS činili su penzioneri. U junu za 240.800 korisnika prava na penziju isplaćeno je ukupno 72,8 miliona KM, od čega je 13,0 miliona obezbijedeno iz budžeta RS.

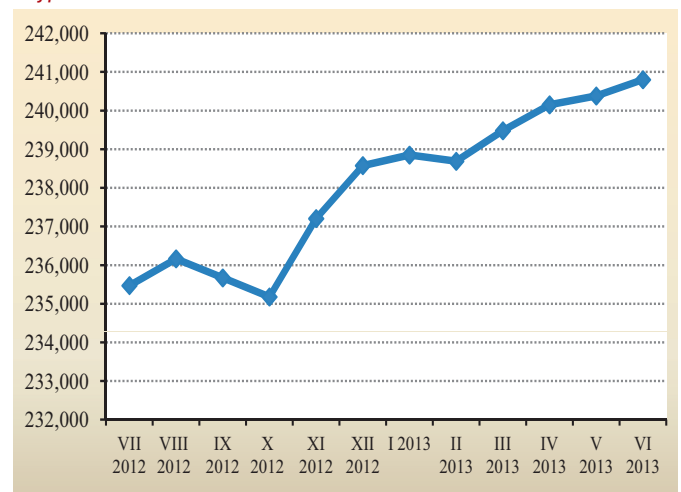
U RS odnos broja penzionera i osiguranika izložen je kontinuiranoj distorziji zahvaljujući kojoj ovaj odnos

trenutno iznosi svega 1:0,98 u korist penzionerske populacije!

Pad ukupne zaposlenosti negativno se reflektovao na izdašnost izvornih prihoda Fonda PIO RS. Tokom 2012. godine prihodi po osnovu doprinosa smanjeni su za preko 20 miliona KM, a u prvih šest mjeseci 2013. godine za dodatna 2,0 miliona KM.

Stabilan rast penzionerske popula-

Broj penzionera u RS

Izvor: Fond PIO RS

cije predstavlja ozbiljan pritisak za održivost penzijskog sistema RS. Iona-

ko niske penzije ne ostavljaju prostor za uštede na račun ove socijalno osjetljive kategorije stanovništva.

Odnos prosječne penzije i prosječne plate

U RS prosječna penzija činila je 38,16% prosječne plate, u Federaciji 42,25%, u Srbiji 60,22%, Sloveniji 56,99%, Hrvatskoj 39,29%, u Crnoj Gori 56,64%, te Makedoniji 52,02%

Inflacija usporila, ali hrana skuplja

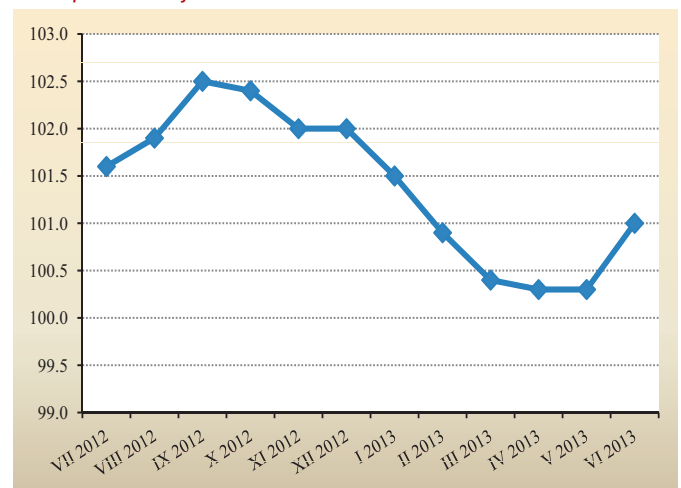
Pod uticajem slabljenja domaće potražnje i kupovne moći stanovništva došlo je do značajnog usporavanja inflatornih kretanja u RS. Tako je, u prvih šest mjeseci 2013. godine, opšti nivo cijena povećan za svega 0,7%, što je ujedno i najniža stopa inflacije još od 2009. godine, uzimajući u obzir njene godišnje vrijednosti.

Prvo polugodište obilježeno je rastom cijena prehrambenih proizvoda od 2,7%, duvana 7,5% i komunalnih usluga 4,7%. U svakom slučaju, rast cijena u prethodnim kategorijama proizvoda i usluga predstavlja neposredni udar na životni standard

građana RS. Sa druge strane, "jeftinije" smo plaćali odjeću (-6,1%), obuću (-10,9%), te električnu energiju (-0,2%), dok je pad cijena nafte na svjetskim berzama (-6,5% od početka godine) omogućio umjereno smanjenje troškova prevoza od 0,6%.

Prema procjenama MMF-a i Svjetske banke, cijene energenata i hrane na svjetskim tržištima smanjiće se tokom 2013. godine. Ovakav razvoj globalnih kretanja svakako bi trebalo da se odrazi i na domaća cjenovna kretanja koja su prvenstveno determinisana eksternim faktorima. Međutim, od aprila evidentan je trend intenzivnijeg rasta cijena prehrambenih proizvoda u RS, koji bi,

Indeksi potrošačkih cijena u RS

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

ukoliko se nastavi i u nadolazećim mjesecima, mogao predstavljati

(ne)očekivani impuls ukupnim inflatornim kretanjima.